

TASG YNYSU FFONEMAU

Cyfarwyddiadau gweinyddu a sgorio

Gwybodaeth am y prawf

Beth sy'n cael ei fesur	Mae'r prawf hwn yn mesur sgiliau ymwybyddiaeth ffonolegol (hynny yw, trin sain lleferydd), yn arbennig ffugeiriau sy'n wahanol o ran lefelau cymhlethdod ffonolegol. Y ffonemau a dargedir yn y prawf hwn yw cytseiniaid cychwynnol (ffonemau cychwynnol) a chytseiniaid olaf (ffonemau olaf).	
Ystod Oedran	Yn gysyniadol nid yw Ynysu Ffonemau mor anodd â Dileu Ffonemau ac felly mae'n addas ar gyfer plant ym mlwyddyn derbyn a blwyddyn 1, ac ar gyfer plant hŷn sydd ag anawsterau ffonolegol a/neu lythrennedd a amheuir neu wedi ei gadarnhau.	
Sgorio (cywirdeb)	<i>Dim ond</i> cywirdeb sy'n cael ei fesur. Pan fo plant wedi meistrolï (≥ 80%) cywirdeb mewn Ffonemau Cychwynnol a Ffonemau Olaf yn y prawf hwn, dylid ystyried y prawf mwy cymhleth o Ddileu Ffonemau, lle mae cywirdeb ac amser yn cael eu mesur.	
Normau	Bydd gwybodaeth am normau Cymraeg ar gael yn fuan.	
Deunyddiau gweinyddu	Dyfais recordio Cyfarwyddiadau'r Dasg Ynysu Ffonemau Taflen Sgorio'r Dasg Ynysu Ffonemau	

Trefn y prawf - FFONEMAU CYCHWYNNOL

1. Cyflwyno'r prawf

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

“Rydym yn mynd i chwarae gêm gydag ychydig o eiriau. Mae rhai o'r geiriau yn eiriau ffug oherwydd nid ydynt yn golygu dim byd. Fyddai'n dangos i chi sut i chwarae. Dwi'n mynd i ddweud gair a dwisho chi ddweud wrthyf beth yw sŵn CYNTAF y gair yna. Fyddai'n gwneud rhai i ddangos wedyn wnawn ni ymarfer gyda'n gilydd.”

“Dyma'r gair **CATH** (/ caeth /). Y sain gyntaf yn y gair **CATH** yw **C** [mae'r gweinyddwr yn ynganu sain y llythyren /c/, nid enw'r llythyren]. **C** yw'r sain y mae'n ei wneud ar ddechrau'r gair. Ydych chi'n ei glywed? **CATH, C**. Allwch chi ddweud **C**? ” [Mae'r gweinyddwr yn gwneud yn siŵr bod y plentyn yn ei ailadrodd.]

“Fe wnawn i'r un peth nawr gyda gair ffug. Dyma'r gair digri **SOT**. Y sain gyntaf yn y gair **SOT** yw **S** [Mae'r gweinyddwr yn gwneud sŵn hir, /sss /]. **S** yw'r sain y mae'n ei wneud ar ddechrau'r gair. Ydych chi'n ei glywed? **SOT, S**. Allwch chi ddweud **S**? ”

2. Eitemau ymarfer

Eitem ymarfer 1

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Gadewch i ni roi cynnig ar rai gyda'n gilydd. Dyma'r gair ffug **GOM**, Dwedwch y gair." [*Mae'r gweinyddwr yn gwneud yn siŵr bod y plentyn yn ailadrodd y gair yn gywir.*] "Beth yw'r sain gyntaf yn **GOM**?" [*Mae'r gweinyddwr yn rhoi pwyslais ar y sain G .*]

OS yw'r plentyn yn ateb yn gywir, G, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Da iawn chi! Mae hynny'n gywir. Y sain gyntaf yn **GOM** yw **G**." [*Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 2.*]

OS NAD yw'r plentyn yn ateb yn gywir, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Mae hynny'n gynnig da! Ond mae **GOM** yn dechrau gyda'r sain **G**, dywedwch **G**." [*Mae'r gweinyddwr yn aros i'r plentyn ddweud G.*] "Da iawn. Gadewch ni roi cynnig ar un arall." [*Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 2.*]

Eitem ymarfer2

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Dyma'r gair ffug **BIP**, Dwedwch y gair." [*Mae'r gweinyddwr yn gwneud yn siŵr bod y plentyn yn ailadrodd y gair yn gywir.*] "Beth yw'r sain gyntaf yn y gair **BIP**?" [*Mae'r gweinyddwr yn rhoi pwyslais ar y sain B.*]

OS yw'r plentyn yn ateb yn gywir, B, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Da iawn chi! Mae hynny'n gywir. Y sain gyntaf yn **BIP** yw **B**." [*Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 3.*]

OS NAD yw'r plentyn yn ateb yn gywir, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Mae hynny'n gynnig da! Ond mae **BIP** yn dechrau gyda'r sain **B**, dywedwch **B**." [*Mae'r gweinyddwr yn aros i'r plentyn ddweud B.*] "Da iawn. Gadewch ni roi cynnig ar un arall." [*Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 3.*]

Eitem ymarfer 3

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Dyma'r gair ffug **SMYLL**, Dwedwch y gair." [*Mae'r gweinyddwr yn gwneud yn siŵr bod y plentyn yn ailadrodd y gair yn gywir.*] "Beth yw'r sain gyntaf yn y gair **SMYLL**?" [*Mae'r gweinyddwr yn rhoi pwyslais ar y sain S.*]

OS yw'r plentyn yn ateb yn gywir, S, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Da iawn chi! Mae hynny'n gywir. Y sain gyntaf yn **SMYLL** yw **S**." [*Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 4.*]

OS NAD yw'r plentyn y ateb yn gywir, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Mae hynny'n gynnig da! Ond mae **SMYLL** yn dechrau gyda'r sain **S**, dywedwch **S**." [Mae'r gweinyddwr yn aros i'r plentyn ddweud **S**.] "Da iawn. Gadewch ni roi cynnig ar un arall." [Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 4.]

Eitem ymarfer 4

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Dyma'r gair ffug **TRIFF**, Dwedwch y gair." [Mae'r gweinyddwr yn gwneud yn siŵr bod y plentyn yn ailadrodd y gair yn gywir.] "Beth yw'r sain gyntaf yn y gair **TRIFF**?" [Mae'r gweinyddwr yn rhoi pwyslais ar y sain **T**.]

OS yw'r plentyn yn ateb yn gywir, T, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Da iawn chi! Mae hynny'n gywir. Y sain gyntaf yn **TRIFF** yw **T**." [Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i'r Eitemau Prawf.]

OS NAD yw'r plentyn yn ateb yn gywir, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Mae hynny'n gynnig da! Ond mae **TRIFF** yn dechrau gyda'r sain **T**, dywedwch **T**." [Mae'r gweinyddwr yn aros i'r plentyn ddweud **T**.] "Da iawn. Gadewch ni roi cynnig ar un arall." [Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i'r Eitemau Prawf.]

Gyda phob eitem enghreifftiol ac ymarfer, dylai'r gweinyddwr sicrhau bod y plentyn yn ynganu'r ffonemau ynysig, nid enwau'r llythrennau (e.e., / k / ar gyfer C ac nid enw'r llythyren C/ek/; /g/ ar gyfer G ac nid enw'r llythyren G sef /eg/).

Dylai'r gweinyddwr wneud yn siŵr bod y plentyn yn dysgu ailadrodd yr eitem ar ei ôl cyn dweud yr ateb (hynny yw, y ffonem ynysig).

Os yw'r plentyn yn cam-ynganu un o'r eitemau wrth eu hymarfer, dylai'r gweinyddwr ailadrodd yr eitem a gofyn i'r plentyn ei ynganu'n gywir (oni bai bod gan y plentyn nam penodol ar ei leferydd penodol sy'n ei atal rhag gwneud hyn).

Hefyd, dylai'r gweinyddwr ailadrodd yr eitem ymarfer os oes sŵn wrth ymyl wedi amharu arnynt, e.e. sŵn peswch neu, os yw'r plentyn yn gofyn iddo gael ei ailadrodd.

3. Eitemau Prawf

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

“Gallwch chi wneud rhai ar ben eich hunain rwan. *Fyddai'n* dweud y gair, wedyn *byddwch chi'n ei* ddweud a wedyn *byddwch chi'n* dweud wrthyf beth yw *sain gyntaf* y gair. Ceisiwch ei wneud *mor gyflym* ag y gallwch ac *mor gywir* â phosib hefyd.”

Dylai'r gweinyddwr atgoffa'r plentyn i ailadrodd y gair cyn ailadrodd y ffonem ynysig.

Dylid dod â'r prawf i ben ar ôl pedwar camgymeriad yn olynol mewn un is-floc o 8 eitem.
Dylai'r gweinyddwr adael yr holl gelloedd tu hwnt i'r pwynt terfynu yn wag.

Cynnal y prawf:

- Dylai'r gweinyddwr gyfeirio at **daflen sgorio'r Dasg Ynysu Ffonemau** ar gyfer eitemau'r prawf.
- Mae'r gweinyddwr yn trawsgrifio'r hyn mae'r plentyn yn ei ailadrodd a'r ateb ffonem os yw'n wahanol i'r atebion cywir disgwylidig.

Sgorio:

- Dylai'r gweinyddwr roi **dau bwynt** ar gyfer pob ffonem sydd wedi'i hynysu'n gywir. Er enghraifft, rhoddir dau bwynt os:
 - yw'r plentyn yn ailadrodd yr eitem yn gywir, ac yn rhoi'r ateb cywir (y ffonem ynysig a nodir ar y daflen sgorio). Er enghraifft, os **SEC**, yw'r eitem, mae'r plentyn yn ailadrodd **SEC** ac yn rhoi'r ateb **S**.
 - os yw'r plentyn yn ailadrodd yr eitem yn anghywir, ond yn rhoi'r ateb cywir (y ffonem ynysig a nodir ar y daflen sgorio). Er enghraifft, os **SEC**, yw'r eitem, mae'r plentyn yn ailadrodd **FEC** ac yn rhoi'r ateb **S**.
- Rhowch **un pwynt** os yw'r plentyn yn ailadrodd yr eitem yn anghywir, ond yn rhoi'r ateb cywir yn seiliedig ar ei gamynganiad. Er enghraifft, os **SEC**, yw'r eitem, mae'r plentyn yn ailadrodd rhywbeth fel **DEC** ac yn rhoi'r ateb **D**.
- Rhowch **un pwynt** os yw'r plentyn yn methu ag ailadrodd yr eitem, ond yn rhoi'r ateb cywir. Er enghraifft, os yw ef neu hi'n methu ailadrodd **SEC** ond yn rhoi'r ateb **S**. Dylai'r Gweinyddwr nodi hyn ar y daflen sgorio, a dweud wrth y plentyn “Paid ag anghofio ailadrodd y gair *yn gyntaf* ac *yna* dweud yr ateb”.
- Os yw'r plentyn yn pasio eitem, dylech ysgrifennu / yng nghell yr eitem maent yn ei hepgor, a rhoi **sgôr o sero**.
- Ym mhob achos arall, rhoddir sero am atebion anghywir.

Trefn y Prawf - FFONEMAU OLAF

1. Cyflwyno'r prawf

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Da ni'n mynd i chwarae gêm arall gyda geiriau ffug. Tro ma fyddai'n dweud gair digri a byddwch yn dweud wrthyf beth yw'r sain ar DDIWEDD y gair. Wnai ddangos be dwi'n olygu."

Dyma'r gair **CI** (/ ci /). Y sain olaf yn y gair **CI** yw **I**. **I** yw'r sain da ni'n ei glywed ar ddiwedd y gair [mae'r gweinyddwr yn ynganu sain y llythyren /i /, nid enw'r llythyren]. Ydych chi'n ei glywed? **CI**, **I**. Ydych chi'n gallu dweud **I**? " [Mae'r gweinyddwr yn gwneud yn siŵr bod y plentyn yn ei ailadrodd.]

"Gadewch i ni roi cynnig arni gyda gair ffug. Dyma'r gair digri **SOT**. Y sain olaf yn y gair **SOT** yw **T**. [mae'r gweinyddwr yn rhoi pwyslais ar y sain **T**]. **T** yw'r sain rydym yn ei glywed ar y diwedd. Ydych chi'n ei glywed? **SOT**, **T**. Ydych chi'n gallu dweud **T**? "

2. Eitemau ymarfer

Eitem ymarfer 1

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Nawr gadewch i ni roi cynnig ar rai gyda'n gilydd. Dyma'r gair ffug **GOM**, Dwedwch y gair." [Mae'r gweinyddwr yn gwneud yn siŵr bod y plentyn yn ailadrodd y gair yn gywir.] "Beth yw'r sain olaf yn y gair **GOM**?" [Mae'r gweinyddwr yn rhoi pwyslais ar y sain **M**.]

OS yw'r plentyn yn ateb yn gywir, M, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Da iawn chi! Mae hynny'n gywir. Y sain olaf yn **GOM** yw **M**." [Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 2.]

OS NAD yw'r plentyn yn ateb yn gywir, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Mae hynny'n gynnig da! Ond mae **GOM** yn gorffen gyda'r sain **M**, dywedwch **M**." [Mae'r gweinyddwr yn aros i'r plentyn ddweud **M**.] "Da iawn. Gadewch ni roi cynnig ar un arall." [Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 2.]

Eitem ymarfer 2

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Dyma'r gair ffug **NAB**, dywedwch y gair." [Mae'r gweinyddwr yn gwneud yn siŵr bod y plentyn yn ailadrodd y gair yn gywir.] "Beth yw'r sain olaf yn y gair **NAB**?" [Mae'r gweinyddwr yn rhoi pwyslais ar y sain **B**.]

OS yw'r plentyn yn ateb yn gywir, B, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Da iawn chi! Mae hynny'n gywir. Y sain olaf yn **NAB** yw **B**." [Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 3.]

OS NAD yw'r plentyn yn rhoi'r ateb cywir, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Mae hynny'n gynnig da! Ond mae **NAB** yn gorffen gyda'r sain **B**, dywedwch **B**." [Mae'r gweinyddwr yn aros i'r plentyn ddweud **B**.] "Da iawn. Gadewch ni roi cynnig ar un arall." [Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 3.]

Eitem ymarfer 3

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Dyma'r gair ffug **TINC**, dywedwch y gair." *[Mae'r gweinyddwr yn gwneud yn siŵr bod y plentyn yn ailadrodd y gair yn gywir.]* "Beth yw'r sain olaf yn y gair **TINC**?" *[Mae'r gweinyddwr yn rhoi pwyslais ar y sain C.]*

OS yw'r plentyn yn ateb yn gywir, C, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Da iawn chi! Mae hynny'n gywir. Y sain olaf yn **TINC** yw **C**." *[Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 4.]*

OS NAD yw'r plentyn yn ateb yn gywir, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Mae hynny'n gynnig da! Ond mae **TINC** yn gorffen gyda'r sain **C**, dywedwch **C**." *[Mae'r gweinyddwr yn aros i'r plentyn ddweud C.]* "Da iawn. Gadewch ni roi cynnig ar un arall." *[Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i eitem ymarfer 4.]*

Eitem ymarfer 4

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Dyma'r gair ffug **BIFFT**, dywedwch y gair." *[Mae'r gweinyddwr yn gwneud yn siŵr bod y plentyn yn ailadrodd y gair yn gywir.]* "Beth yw'r sain olaf yn y gair **BIFFT**?" *[Mae'r gweinyddwr yn rhoi pwyslais ar y sŵn T.]*

OS yw'r plentyn yn ateb yn gywir, T, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Da iawn chi! Mae hynny'n gywir. Y sain olaf yn **BIFFT** yw **T**." *[Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i'r Eitemau Prawf.]*

OS NAD yw'r plentyn yn ateb yn gywir, mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Mae hynny'n gynnig da! Ond mae **BIFFT** yn gorffen gyda'r sain **T**, dywedwch **T**." *[Mae'r gweinyddwr yn aros i'r plentyn ddweud T.]* "Da iawn. Gadewch ni roi cynnig ar un arall." *[Mae'r gweinyddwr yn symud ymlaen i'r Eitemau Prawf.]*

Gyda phob eitem enghreifftiol ac ymarfer, dylai'r gweinyddwr wneud yn siŵr fod y plentyn yn ynganu'r ffonemau ynysig, nid enwau'r llythrennau (e.e., /k/ ar gyfer C ac nid enw'r llythyren C sef /ek/; /g/ ar gyfer G ac nid enw'r llythyren G sef /eg/).

Dylai'r gweinyddwr wneud yn siŵr bod y plentyn yn dysgu ailadrodd yr eitem ar ei ôl cyn dweud yr ateb (hynny yw, y ffonem ynysig).

Os wrth ymarfer yr eitemau, mae'r plentyn yn cam-ynganu'r eitem, dylai'r gweinyddwr ailadrodd yr eitem a gofyn i'r plentyn ei ynganu'n gywir (oni bai bod gan y plentyn nam penodol ar ei leferydd sy'n ei atal rhag gwneud hyn).

Hefyd, dylai'r gweinyddwr ailadrodd yr eitem ymarfer os oes angen oherwydd sŵn wrth eu hymyl, e.e. peswch neu, os yw'r plentyn yn gofyn iddo gael ei ailadrodd.

3. Eitemau Prawf

Mae'r gweinyddwr yn dweud:

"Gallwch chi wneud rhai ar eich pen eich hun yn awr. *Byddaf i'n dweud y gair, yna byddwch chi'n ei ddweud, a dywedwch wrthyf beth yw'r sain olaf yn y gair. Ceisiwch ei wneud cyn gynted ag y gallwch ond mor gywir â phosib hefyd.*"

Dylai'r gweinyddwr atgoffa'r plentyn i ailadrodd y gair cyn gwneud sain y ffonem ynysig.

Dylid dod â'r prawf i ben ar ôl pedwar camgymeriad yn olynol mewn un is-floc o 8 eitem.

Dylai'r gweinyddwr adael yr holl gelloedd tu hwnt i'r pwynt terfynu yn wag.

Cynnal y prawf:

- Dylai'r gweinyddwr gyfeirio at **daflen sgorio'r Dasg Ynysu Ffonemau** ar gyfer eitemau'r prawf.
- Mae'r gweinyddwr yn trawsgrifio'r hyn mae'r plentyn yn ei ailadrodd a'r ateb ffonem os yw'n wahanol i'r atebion cywir disgwylidig.

Sgorio:

- Dylai'r gweinyddwr roi **dau bwynt** ar gyfer pob ffonem sydd wedi'i hynysu'n gywir. Er enghraifft, rhoddir dau bwynt os:
 - yw'r plentyn yn ailadrodd yr eitem yn gywir, ac yn rhoi'r ateb cywir (y ffonem ynysig a nodir ar y daflen sgorio). Er enghraifft, os **BIM**, yw'r eitem, mae'r plentyn yn ailadrodd **BIM** ac yn rhoi'r ateb sef **M**.
 - os yw'r plentyn yn ailadrodd yr eitem yn anghywir, ond yn rhoi'r ateb cywir (y ffonem ynysig a nodir ar y daflen sgorio). Er enghraifft, os **BIM**, yw'r eitem, mae'r plentyn yn ailadrodd rhywbeth fel **BIN** ond yn rhoi'r ateb **M**.
- Rhowch **un pwynt** os yw'r plentyn yn ailadrodd yr eitem yn anghywir, ond yn rhoi'r ateb cywir yn seiliedig ar ei gamynganiad. Er enghraifft, os **BIM**, yw'r eitem, mae'r plentyn yn ailadrodd rhywbeth fel **BIN** ac mae'n rhoi'r ateb **N**.
- Rhowch **un pwynt** os yw'r plentyn yn methu ag ailadrodd yr eitem, ond mae'n rhoi'r ateb cywir. Er enghraifft, os yw ef neu hi'n methu ag ailadrodd **BIM** ond mae'n rhoi'r ateb **M**. Dylai'r gweinyddwr nodi hyn ar y daflen sgorio, a dweud wrth y plentyn "Peidiwch ag anghofio ailadrodd y gair *yn gyntaf* ac *yna* dywedwch yr ateb".
- Os yw'r plentyn yn pasio eitem, dylech ysgrifennu / yng nghell yr eitem maent yn ei hepgor, a rhoi **sgôr o sero**.
- Ym mhob achos arall, rhoddir sero am atebion anghywir .